

Alleen grote melkveebedrijven gewapend tegen crisis in Roemenië

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Het gaat niet goed in de Roemeense melkveehouderij; zeker niet bij de kleine melkveehouders en dat zijn er veel. Meer dan 85 procent van de Roemeense melkveeouders heeft minder dan 20 koeien. 52,5 procent heeft zelfs amper één of twee koeien. Komt daarbij dat, sinds het verdwijnen van de melkquota en het instellen van de Russische boycot, vele kleine producenten hun melk niet meer kwijt geraken aan de industrie. Stoppen of bankroet gaan is vaak de enige uitweg. Daarnaast zijn er een aantal grote boerderijen die wel overleven en het soms zelfs goed doen vandaag.

In 2015 werd 3,981 miljoen ton melk geproduceerd door 1,191 miljoen melkkoeien. In 2007 was dat nog 5,487 miljoen ton.

Slechts 919,287 ton van de 3,981 miljoen ton geproduceerde melk werd (in 2015) geleverd aan de zuivelindustrie.

Met meer dan een kwart van de dierlijke productiewaarde is de melkveehouderij de belangrijkste dierlijke sector van het land. Roemenië is echter in de eerste plaats een graanland, gelegen in de graanschuur van Europa. Vooral daardoor is de landbouw in Roemenië goed voor 4,8 procent van het bnp, het hoogste percentage in de EU.

Ongelijke melkveehouderij

Roemenië telde 2,049 miljoen runderen in 2016, waarvan 1,315 miljoen melkkoeien. Dat is 2 procent minder dan het jaar voordien. Toen Roemenië in 2007 tot de EU toetrad, waren er nog 2,8 miljoen melkkoeien. Van de huidige melkveestapel is 47 procent van het ras Roemeense Simmental, 35 procent Holstein en 18 procent Brown Swiss. Het melkveestamboek telt echter slechts 160.971 koeien (75.334 Holsteiners, 78.558 Simmentalers en 7.079 Brown Swiss). Er zijn verschillende fok- en stamboekorganisaties in Roemenië.

De ongelijkheid tussen de melkveebedrijven is groot. Zo'n kwart van de 3.629.660 landbouwbedrijven heeft melkkoeien, maar slechts 3 procent (109.000) zijn gespecialiseerde melkveebedrijven, al is dat nog relatief. 52 procent van de bedrijven met koeien huisvest maximaal 2 melkkoeien en 86 procent hoogstens 20 koeien. Slechts 5,8 procent van de melkveebedrijven heeft meer dan 100 melkkoeien.

In 2015 werd 3,981 miljoen ton melk geproduceerd door 1,191 miljoen melkkoeien. In 2007 werd nog 5,487 miljoen ton melk geproduceerd. De gemiddelde productie bedraagt dus 3,343 kg per koe. Dit cijfer wordt uiteraard omlaag gehaald door de talloze kleine zelfvoorzienende bedrijven; 27 procent van de totale melkproductie wordt verkocht op de boerderij en 39 procent dient voor eigen consumptie. Slechts 919,287 ton melk werd (in 2015) geleverd aan de zuivelindustrie. Dat was wel 3,7 procent meer dan

in 2014. In 2016 was dat al 953,405 ton. Er werd 126,151 ton rauwe melk ingevoerd in 2016. Roemenië kon nooit het landelijk quotum van 1,7 miljoen ton melkerijleveringen en 1,57 miljoen ton rechtstreekse leveringen vol melken. Het gemiddelde verbruik bedraagt 5,76 liter/capita; boter en kaas inbegrepen is dat 11 kg. Dat is zeer weinig.

Uiteraard is het overgroot deel van de talloze kleine bedrijven niet leefbaar. De economische crisis van 2008, de Russische boycot en afschaffing van de quota vormen de doodsteek voor vele bedrijfjes. De melkprijs zakte voor velen tot 11 eurocent en heel wat melk wordt niet opgehaald omdat het niet rendabel is. Kleine zuivelfabrieken moeten trouwens ook de deuren sluit.

Multinationale zuivelindustrie

De zuivelindustrie in Roemenië wordt beheerst door de grote multinationale private groepen. De drie grootste spelers zijn Danone met een omzet van 106 miljoen euro, Albalact, een private Roemeense groep, die overgenomen wordt door Lactalis, met een omzet van 106 miljoen euro en FrieslandCampina met een omzet van 87 miljoen euro. Deze laatste is weliswaar een coöperatie maar in Roemenië, zoals in de meeste landen buiten Nederland, Duitsland en België, heeft het geen leden.

De Roemeense zuivelindustrie produceerde in 2015 260.000 ton drinkmelk, 67.000 ton room, 3.000 ton melkpoeder, 11.000 ton boter en 82.000 ton kaas. Abelact is met 22 procent marktleider in drinkmelk, Danone met 33 procent in yoghurt, Hochland Romania met 19 procent in kaas. Albalact is ook marktleider in andere zuivelproducten met 13 procent, gevolgd door FrieslandCampina met een ietsje minder en door Danone met 11 procent. Roemenië is netto-importeur van zuivelproducten. Het voert 128.000 ton drinkmelk in en 31.000 ton uit. Het voert 6.800 ton boter in en 800 ton uit. Er wordt 48.720 ton kaas ingevoerd en 10.400 ton uitgevoerd

Vlakbij Boekarest is er het bekende bedrijf Agroindustrialia Pantelimon.

Dr. Petcu beweert een robuuster Holstein-lijn te hebben uitgebouwd dan de oorspronkelijke.

Volgens Mihai Petcu geven zijn koeien gemiddeld 10.000 liter en produceren ze 2 miljoen liter melk.

De melkstal op Agroindustrialia Pantelimon.

Doctor Petcu's Farm

Melkveebedrijf bezocht in Roemenië enkele grote melkveebedrijven. Vlakbij Boekarest, waar zich vorige eeuw nog de landbouwschool bevond, maakten we kennis met het bedrijf Agroindustrialia Pantelimon. Als 'doctor Petcu's Hoeve' is het de bekendste boerderij van Roemenië. De dochter van bedrijfsleider Mihai Petcu, Andrea, leidt naast het melkveebedrijf een kinderboerderij waar scholen en ook families en groepen kennis kunnen maken met diverse landbouwdieren. Het bedrijf werd opgestart in 1973 toen, onder leiding van dr. Petcu, 500 drachtige Holstein-koeien werden ingevoerd uit Denemarken. Sindsdien is Pantelimon één van de beste fokbedrijven voor Holstein-koeien. Tussen 1973 en 2008 kon het bedrijf meer dan 3.000 drachtige koeien van hoge genetische waarde verkopen aan lokale melkveebedrijven. Vandaag worden op het bedrijf 200 melkkoeien en 300 kalveren gehouden. Het areaal omvat 500 hectare en het bedrijf heeft ook een eigen zuivelwinkel.

Volgens Mihai Petcu geven zijn koeien gemiddeld 10.000 liter en produceren ze 2 miljoen liter melk. Behoudens wat op het bedrijf wordt verwerkt en verkocht, onder meer op de kinderboerderij, wordt de melk opgehaald en verwerkt door Danone. "Wij hebben een lijn uitgebouwd die robuuster is dan de oorspronkelijke", zegt hij. De Holstein-melkkoeien bij ons noemt hij 'kapstokken die gevoelig zijn voor ziekten'. Van mastitis zegt hij geen last te hebben.

Agrimat Matca

Ook Agrimat Matca is één van die typische grote Roemeense landbouwbedrijven. Tijdens het communistisch regime was het een staatsboerderij. Het ligt in het district Galati aan de Donau in het zuiden, waar ook de uitstekende landbouwgronden zijn. Gavriela Tuchilus ging er in 1990, op 33-jarige leeftijd, aan de slag. In 2001 werd het bedrijf geprivatiseerd. "Terwijl iedereen nog aan het discussiëren was, waren wij reeds aan het investeren", zegt hij. Vandaag leidt hij het bedrijf samen met zijn zoon. Agrimat Matca beschikt over 5.000 hectare, waarop hoofdzakelijk tarwe, maïs, zonnebloemen en koolzaad geteeld worden. Het bedrijf heeft zelf 25.000 ton graanopslagcapaciteit en zijn eigen labo voor graananalyse. Daarnaast heeft het nog 91 hectare wijngaarden waar zowel tafeldruiven als wijn wordt geproduceerd.

Agrimat Matca is goed uitgerust, onder meer wat de mestopslag betreft.

Agrimat Matca heeft zelf 25.000 ton graanopslagcapaciteit en zijn eigen labo voor graananalyse.

De meeste stallen zijn echter oud.

Roemeense landbouw in 't kort

Roemenië grenst aan de Zwarte Zee, Hongarije, Bulgarije, Servië, Oekraïne en Moldavië. Op een grondgebied van 238.391 km² leven 19.760 miljoen mensen, waarvan 10,7 miljoen (ofwel 53 procent) in landelijk gebied wonen (het EU-gemiddelde is 19,3 procent). De bevolking is Romaans (in het Romeinse Rijk heette het land Dacië) met onder meer Hongaarse en Duitse minderheden. Er is een grote verscheidenheid aan culturen en religies (vooral Roemeens-Orthodox, katholiek en protestants). Het landklimaat en de Karpaten, een bergketen die dwars door het land loopt, zorgen voor diversiteit in landschap en bodemvruchtbaarheid.

De Donau-delta en de haven van Constanza vormen een belangrijke ruggengraat voor de economie en de landbouw. Destijds had Roemenië een communistisch regime dat een aparte plaats innam in het Oostblok. In 1989 werd aan dat regime op bloedige wijze een einde gemaakt en in 2007 werd Roemenië lid van de EU. Dat zorgde voor belangrijke economische en sociale veranderingen. Aanvankelijk werd er, mede wegens de landbouw mogelijkheden, veel geïnvesteerd vanuit het buitenland. Met de economische crisis vloeide dat kapitaal echter weer weg. Het bnp bedraagt vandaag 169,58 miljard euro, de werkloosheidsgraad is 5,9 procent en Roemenië heeft een negatief handelssaldo van 1,59 miljard euro. Vanaf 2011 was er weer economische groei, in 2012 zelfs 2 procent.

De landbouw, vooral de graanteelt, zit duidelijk in de lift, hoewel nog 3.347.070 van de 3.629.660 bedrijven, ofwel 92 procent, kleiner zijn dan 5 hectare. 85 procent van de bedrijven draait minder dan 4.000 euro terwijl 0,1 procent meer dan 250.000 euro realiseert (2015). Die kleine bedrijven zijn meestal gemengd en hoofdzakelijk zelfvoorzienend en vallen vaak buiten steunmaatregelen. Toch leveren ze een belangrijke bijdrage aan de instandhouding van landschap en platteland. In totaal werken 2,1 miljoen mensen, ofwel 26 procent, van de actieve bevolking in de landbouw. In Roemenië is 14,6 miljoen hectare landbouwareaal in gebruik, 9,4 miljoen hectare, ofwel 64 procent, daarvan voor akkerbouw. Granen, vooral maïs en tarwe, worden geteeld op 5,4 miljoen hectare, ofwel 57 procent, van het akkerbouwareaal. De grote akkerbouwbedrijven bevinden zich vooral in het zuiden, bij uitstek in de Donau-vallei en -delta. De gewasproductiviteit is de laatste 20 jaar sterk gestegen. In 2007 bedroeg ze 1,643 ton/hectare, in 2015 reeds 3,53 ton/hectare. 32 procent van het landbouwareaal is weiland en grasland. De rest wordt

Roemenië is in de eerste plaats een graanland, gelegen in de graanschuur van Europa.

gebruikt voor tuinbouw, zowel groenten, fruit als wijnbouw. Wat de dierlijke productie betreft is de rundveehouderij (vooral melkvee) het belangrijkste, gevolgd door de varkens, pluimvee en schapen en geiten. De productiewaarde van de landbouw bedroeg in 2015 13,466 miljard euro. De landbouw is verantwoordelijk voor 4,8 procent van het Roemeense bnp. Dit is het hoogste percentage in de EU, het EU-gemiddelde is 1,3 procent. Akkerbouw en tuinbouw waren samen goed voor een productiewaarde van 9,689 miljard euro (71 procent), de dierlijke productie voor 3,877 miljard (29 procent). Granen zorgden voor 33 procent van de gewasproductiewaarde en industriële gewassen voor 14 procent. Bij de dierlijke productie scoort melk het hoogst met 27 procent van de dierlijke productiewaarde, gevolgd door varkensvlees met 21 procent, eieren met 19 procent, pluimveevlees met 21 procent, rundvlees met 7 procent en schapen en geiten met 5 procent.

Met 1,95 miljoen ton zonnebloemzaad is Roemenië de grootste EU-producent. Voor maïs staat het met 10 miljoen ton op de tweede plaats, voor tarwe met 8,3 miljoen ton op de vijfde plaats, voor sojabonen met 262.000 ton op de derde plaats en voor koolzaad met 1,33 miljoen ton op de vierde plaats. De Roemeense veeteelt is goed voor 44.500 ton rundvlees en 3,981 ton melk (met 1,315 miljoen melkkoeien) en 330.500 ton varkensvlees (met 4,9 miljoen varkens), 431.000 ton pluimveevlees en 310.000 ton eieren. Verder zijn er 9,8 miljoen schapen en 1,4 miljoen geiten. Weliswaar is Roemenië de zevende exporteur van maïs ter wereld en de negende exporteur van tarwe. Toch heeft het land een licht negatief handelssaldo voor landbouw- en voedingsproducten. Het exporteerde in 2016 landbouw- en voedingsproducten voor 6,196 miljard euro maar moest voor 6,608 miljard landbouw- en voedingsproducten invoeren. De Roemeense zelfvoorzieningsgraad bedraagt dus 94 procent. ←

Gavrilă Tuchilus van Agrimat Matca: "Wij hebben steeds gestreefd naar de beste genetica."

De melkveeafdeling omvat 1.050 Holsteiners, waarvan 600 koeien en vaarzen. Ze werd opgestart in 1972 met Holsteiners uit Denemarken. Reeds voor 1990 fokte en leverde het bedrijf stamboekdieren aan de staatsbedrijven. "Wij hebben steeds gestreefd naar de beste genetica", zegt Gavrilă. "In 2004 waren wij het eerste Roemeense bedrijf met sperma geïmporteerd uit de VS. We gebruiken ook de beste stieren zoals van WWS, Genomix en tevens de beste Nederlandse genetica. Om meer vrouwelijke koeien te krijgen, zijn we in 2007 gestart met gesekst sperma. In 2008 was Agrimat Matca het eerste Roemeense bedrijf dat genomeselecteerde stieren gebruikte met goede resultaten." Het bedrijf is goed uitgerust, onder meer wat de mestopslag betreft, al zijn de meeste stallen nog wel oud. Het viel ook op dat er wortelen op het menu van de koeien staan. "Dat levert hen veel vitaminen", zegt Tuchilus, "en wat belangrijker is, ze krijgen daardoor meer trek in eten." Vandaag worden op het bedrijf 389 melkkoeien gemolken, die gemiddeld naar verluidt 11.832 liter produceren. Agrimat Matca levert de melk aan verschillende verwerkers. Een verklaring daarvoor kregen we niet te horen, maar met 4,6 miljoen liter kun je in Roemenië ongetwijfeld meepraten. ←